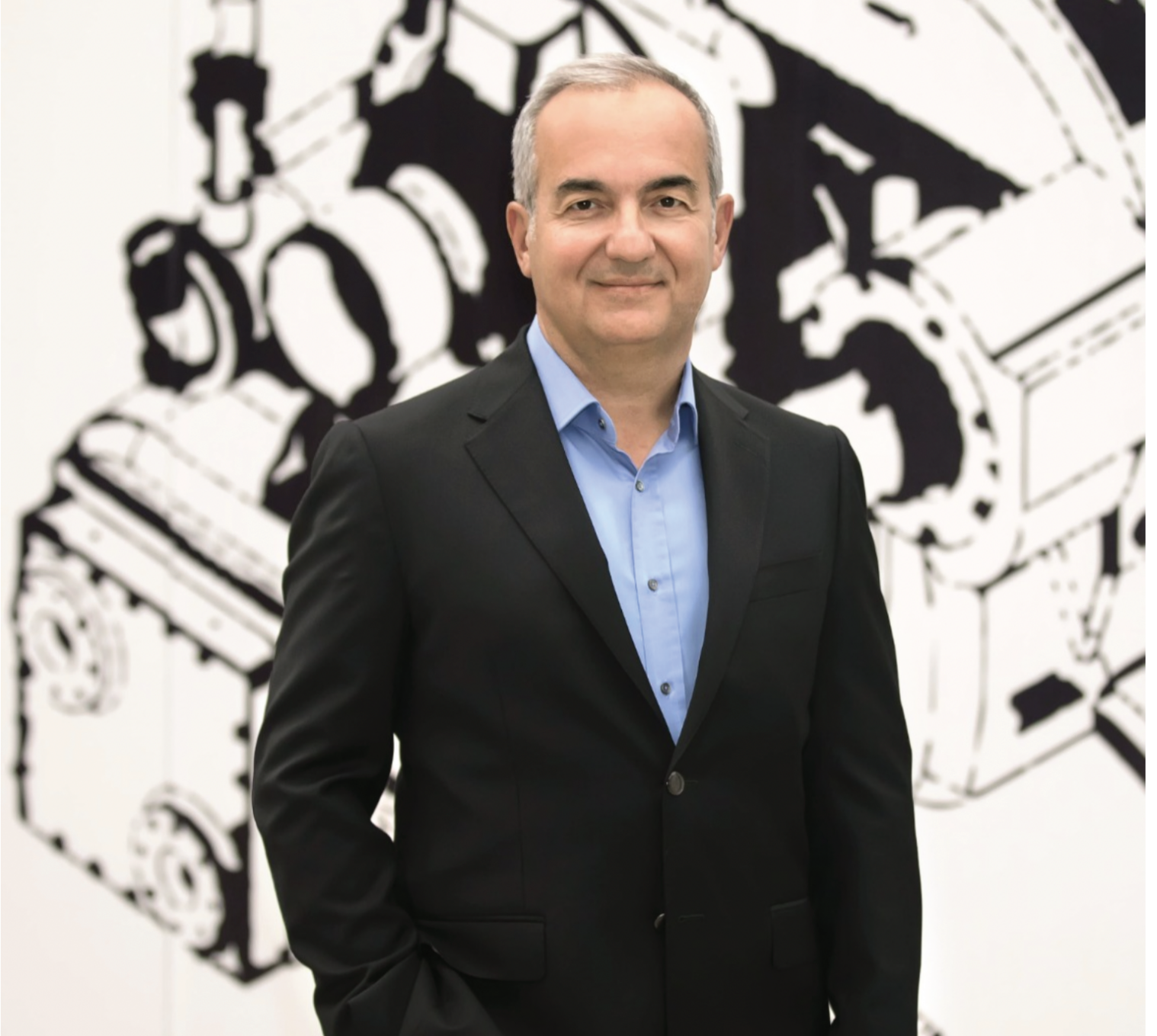

Kutlu Karavelioğlu | Fiyatla değil, güvenle satış yapılan bir evrende yeni ilişkiler

Pandeminin iktisadi hayata etkilerini sorgulama, değerlendirme sürecinde ne tür bir bakış açısı ve hangi parametreler bize doğru yolu gösterir?

Pandeminin...

31 Ağustos 2021

Pandeminin iktisadi hayata etkilerini sorgulama, değerlendirme sürecinde ne tür bir bakış açısı ve hangi parametreler bize doğru yolu gösterir?

Pandeminin henüz sonlanmadığı bu günlerde, bir soluklanıp ana parametreler üzerinden pandemi öncesi dönem ile geldiğimiz noktayı kıyaslayalım... Bazen büyük hasarlara sebep olsalar da esnek ve doğru, tavır ve stratejiler geliştirildiğinde kayıpların sınırlanabildiğini hatta büyüme adımlarının dahi atılabildiğini söylemek mümkün.

Diğer taraftan, geline noktaı pandemi baz etkilerinden arındırarak, yani pandemik etkiler olmasa idi bugün hangi noktaya ulaşmış olurduk simülasyonu ile değerlendirmek önemlidir. Çünkü verileri, beklenti veya trend değerleri ile mukayese etmek bize daha gerçekçi bir tablo gösterebilir. Toplumsal ve iktisadi hayatın statik olmadığını bilerek, değişkenliğin ve dönüşümün yaşam iksiri olduğunu da dikkate alan bir mukayesenin gerekli olduğuna inanıyorum.

Tüm krizleri lehine çevirebilecek kadar mahir olmak

Makine imalat sektörünün yakından takip ettiğimiz birçok göstergesi, klasik bir yaklaşım olarak görülme tehlikesi olsa da pandeminin etkilerini hem hasar hem de kazanç boyutuyla irdelemeyi, değerlendirmeyi mümkün kılıyor. Sektörümüz açısından 2020 yılının sonunda ulaşılan veriler ile aynı yılın son çeyreğinde belirginleşip bugüne kadar güçlenerek gelen olağanüstü performans, pandeminin sektöre menfi etkisinden ziyade fayda sağladığını ortaya koymaktadır. Bu genel teşhis sektörün tüm alt dalları için de geçerlidir diyemeyiz. Örneğin, tarım makineleri imalatçılarımız hızla büyürken deri işleme makineleri üreten arkadaşlarımızın hayati sıkıntılar içine düştüğüne dair veriler sektör ortalamaları içinde harman olmuştur.

Ülkemiz makine sektörünün ulaştığı seviye ve sergilediği performans açısından tarihsel gelişim süreci dikkate alınarak şu sorular sorulabilir: "Covid-19 karşımıza çıkmasaydı, dünya pandemik gerçeklikle karşı karşıya kalmasaydı, biz 2020 sonunda nerede olacaktık? Üretimimiz, dış ticaretimiz nasıl gelişecek, ölçeklerimiz, teknoloji seviyemiz ne kadar yükselecek idi? Ne bekliyorduk 2020'den?"

Bu soruların yanıtlarını verilerle ele alalım. Makine imalat sektörümüz, 2000'li yılların başından itibaren hızlı bir büyüme patikası içinde ilerliyor ve bunu istikrarlı kılacak kadar güçlü ve yetkin olmayı sürdürüyor. Bütün istatistikler, son 20 yıllık süreçte yaşanan tüm "krizleri" lehimize çevirebilecek kadar mahir olduğumuzu ve küresel bazda sektörde ciddi küçülmelere sebep olan dönemlerden de hep kazançlı çıktığımızı, yani rakiplerimizden önemli biçimde ayrıştığımızı gösteriyor.

Konfor hissi bizi yavaşlatmamalı

Dünya makine ihracatının 2,5 misline çıktığı bu 20 yıl zarfında bizim ihracatımızı 12'ye katlayabilmemizin arkasında sektörün çevik, dinamik ve esnek yapısı önemli rol oynamıştır. Diğer taraftan sektörümüzün hep krizler nedeniyle büyüğü gibi bir yanlış bir algıya ve rehavete kapılmayalım. Çünkü pandemiyle birlikte dalga dalga üzerimize gelen fırsatlar, dijitalleşme ve yeşil mutabakatın üretim gereçlerinde sebep olacağı dönüşüme kayıtsız ve yetersiz kalmamayı da beraberinde getiriyor.

Makine imalatımızın son 5 yılda miktar olarak ortalama yüzde 2 büyüebildiğini dikkate alırsak, 2021 sonu beklentimiz 2019'a göre yüzde 4 büyümüş bir üretim olmalıydı. Oysa sektör 2020'de dahi üretimini yüzde 8,5 artırmış, bunu dünya makine üretiminin yüzde 8 düştüğü bir süreçte başarmış, baz etkisinin hemen hiç olmadığı 2021 yılı ilk çeyreğinde ise yüzde 30'a yakın artış kaydetmiştir. Bu olağanüstü artışın önemli bir sebebi, ülkemizde son 3 çeyrekte üst üste yüzde 30'dan fazla artan makine teçhizat yatırımlarıdır.

Bu hızlı yatırım ve makine üretimi döneminin dış ticaretimize katkısını ise birçok ayda 2 milyar doları aşmış olan ihracattan görmek mümkündür. İhracat bacağına, son 5 yılda yakaladığımız yüzde 6'lık artış, dünya ortalamasının 3 katına yakındır. Bu ayrışmayı sürdüreceğimiz öngörüsüyle 2021 sonu ihracat beklentimiz olsa olsa 20 milyar dolardır. Oysa Temmuz sonu verilerimiz, dördüncü dalga müşteri tarafını sıkıntıya sokmadıkça bu yılı 23 milyar doları aşabilecek bir ihracatla kapatacağımızı söylemektedir. Diğer bir ifadeyle, kendimizi pandemi öncesi büyüklüklerine ulaşmakta büyük zorluklar içinde olan bir dünya ile kıyaslamamızın konforunu hissedebiliriz.

O halde, pandemi de önceki krizler gibi bize sıçrama yaptırmış, küresel pazardaki payımızı artırmış olacak. Yani sektörel bir bakışla, bir hasardan ziyade, bir faydadan bahsetmek mümkün olacak. Her şeyden önemlisi, fiyatla değil ama güvenle satış yapılan makine evreninde kurabilmiş olduğumuz bütün ilişkilerimiz güçlenmiş, imalatçılarımız yeni siparişler için akla ilk gelen firmalar arasına girmiş olacak.

Kapanma döneminin maliyeti ihmal edilebilir mi?

Pandeminin küresel bazda en fazla etki gösterdiği ve kapanmaların olduğu Mart, Nisan ve Mayıs 2020 döneminin bize maliyeti ne oldu? Ya da bu maliyet, iki senenin sonunda elde edilmiş olacak yüzde 30 üretim, yüzde 18 ihracat artışı karşısında ihmal edilebilir bir düzeyde midir?

Bugün yayınlamış olduğumuz "Pandeminin Makine Sektörüne Etkileri" raporumuza göre, sektörümüz 2020 Nisan ve Mayıs aylarında ciro trendinin, yani beklenen cironun yüzde 40 kadar gerisine düştü ve Haziran ayından itibaren derhal trend değerine ulaştı. Bu iki ayda meydana gelen ciro kaybı yüzde 26,1 ve yüzde 29,9 olarak gerçekleşti. 2020 yılının diğer hiçbir ayında, istatistiki açıdan anlamlı başka bir kayıp yaşamadık. Üretime baktığımızda, sektörümüzün Nisan ve Mayıs aylarında trend değerinin yüzde 29,1 ve yüzde 30,7 gerisinde kaldığını gördük.

Makine imalat segmentlerince nasıl bölüşüldüğü ya da genel imalat sanayiini oluşturan sektörlerin nasibine ne düştüğünü gösteren detayları Raporumuzda bulabilirsiniz. Mart, Nisan ve Mayıs aylarında genel ve özel maksatlı bütün makinelerin üretimi düşerken, tarım makineleri büyümeye devam etmiştir. Genel imalat sektöründe bütün sektörlerin üretimi ciddi biçimde daralmış; ne var ki ilaç, kağıt ve gıda sektörleri düşen üretimlerine rağmen cirolarını güçlü biçimde büyütmüşlerdir.

Yatırım ihtiyacı ikiz dönüşümden geliyor

Bir kıyaslama ihtiyacı duyanlar için, makine imalat sektörümüzün yeni koşullara diğer sınıai dallarımızdan daha çabuk adapte olduğunu, krizi çok iyi yöneterek safralarından kurtulduğunu, sadeleştiğini, gerçek sorunlarına odaklandığını ve daha hızlı toparlandığını söyleyebiliriz. Üstelik bunu koruma kalkanı altına girmeden başarmıştır. Bunda makine imalat sektörün yabancı kaynak yerine öz kaynak tercihinin, çoğu TL bazındaki düşük borcunun etkisi olduğu gibi, karantina zamanında açık kalmasının da katkısı bulunduğu altını çizmeliyiz.

Bugüne kadar dünyanın hemen bütün krizlerinde meydana gelen bir gelişmenin, biraz Türkiye'nin başarısı, biraz tüketimdeki farklılaşma, biraz da ikiz dönüşüm gayretleri nedeniyle bu defa aynı netlikte algılanmayabileceği anlaşılıyor. Başka koşullar altında sanayi sıkıntıya girer, yatırımlarını askıya alır, makine imalatçıları da ellerinde mevcut siparişler ile 3-6 ay idare eder, sonra onlar da sıkıntıya girer, krizden çıkışta da bu faz farkını benzer biçimde yaşarlardı. Yatırım ihtiyacı olmadıkça, makine imalatının olmayacağı tabiidir fakat yatırım ihtiyacının bu defa alışa geldiğimiz patikada oluşmadığını, ana dürtüsünün kapasite artırımını değil sınai dönüşüm olduğunu görmeliyiz.

Tüketimde üst seviyeye çıkmış dijitalleşme artık üretim gereçlerindeki dönüşümü mecbur kılan bir noktaya erişti. Sürdürülebilir ürün konsepti daha nitelikli üretim gereçlerini mecbur kılar bir ağırlıkla hayatımıza giriyor. Bazı mallar eskisi kadar tüketilmeyecek, yani yatırımları atıl hale gelecek; bazılarına yönelik ise mevcut yatırımları yetersiz bırakacak. Bunların tamamı, zaten bir yeni dönem sanayi ve büyüme stratejisinin alt unsurları olarak ileri ülkelerin büyük desteği ile hayata geçiyor. Yani kriz nedeniyle ertelenmiş ama tahminlerden önce geriye dönmüş bir talepten bahsetmek pek mümkün değildir. Bu defa sanayi makine imalatını değil, makine imalatı sanayiye sürüklüyor ve dünya tarihinde ilk defa, faz farkı, belki de tersine oluşuyor. Teknolojiyi kendi topraklarında geliştirmenin önemi inkâr edilemez hale geliyor.

Kutlu Karavelioğlu

Makine İhracatçıları Birliği Başkanı